

mégyi és máriaházi templomok feltárását mutatom be, amelyeken szegedi régészhallgatók is szép számban vettek részt.

Sármégy falu templomát és a körülötte lévő Árpád-kori és középkori temetőjének jó részét több ásatási évadon keresztül tártuk fel. A régészeti ásatások eredményeként egy 24 m hosszú, Árpád-kori előzményekkel rendelkező templom alapjai kerültek elő. A lelőhelyen egy bemutatóhely is kialakításra került. Máriaháza templomának feltárása során egy kisméretű, 12 m hosszú, 6 m széles, patkóíves szentélyzáródású templom alapozása vált láthatóvá.

A komplex program eredményeként szélesebb ismeretekkel rendelkezünk ennek a térségnek az Árpád-kori és középkori történelméről, amely alapot ad a további kutatásokhoz.

LÁSZLÓ János

„Vár állott...” Vitányvár régészeti feltárása és állagmegóvása (2012–2019)

Vitányvár a Komárom-Esztergom vármegyei Vértessomló község területén található. A helyenként 2–3 emelet magasságú falakkal rendelkező rom régészeti feltárása során cél volt a vár alaprajzi elrendezésének tisztázása, építési periódusainak felderítése, illetve az életveszélyes falszakaszok állagmegóvása.

A munkálatok abbamaradása miatt a célok csak részben teljesültek. A helyenként 3–4 m vastag omladékréteg alatt a korábban ismert vár képétől jelentősen eltérő alaprajz bontakozott ki, évről évre módosítva ezzel a korábbi elképzeléseket, és saját elképzeléseinket is. A feltárás során előkerült leletanyag, és a kőfaragványok míves volta arra utalt, hogy a vár lényegesen több volt, mint egy a Vértes vadonjaiban megbúvó kisebb erősség.

Az állagmegóvás során több száz köbméter falazatot építettünk vissza, ezzel megerősítve a falakat, míg a vár képét az eredeti állapothoz közelítettük.

LŐRINCZY Gábor

A Szegvár–Oromdűlői ásatásról (1980–1997) és az oromdűlői kora avar kori temetőről

Amikor 1980. március végén Trogmayer Ottó megyei múzeumigazgató lehetőséget biztosított arra, hogy harmadéves régészhallgatóként, az akkori szegedi hallgatóság segítségével feltárjuk az általunk felfedezett lelőhely objektumait, egyikünk se gondolt arra, hogy ez majdnem két évtizedig tartó, évi két–három hónapos ásatást fog jelenteni.

Először ennek a leletmentő ásatásnak a hétköznapjait próbálom felidézni a találkozón megjelent – remélhetőleg nagyszámú – volt hallgatónak, ma már kollégának, és elmesélni a minket követő generációk tagjainak a 80-as, 90-es évek ásatási hétköznapjait.

Az előadás második felében röviden bemutatom az oromdűlői ásatás közös eredményeit és részletesebben bemutatom a kora avar kori temető sírjainak sajátosságait, jellemzőit. Ezt követően röviden ismertetem véleményemet a Tiszántúl kora avar kori településtörténetéről.

MADARAS László

Szegedtől Sirmiumig

(Egy régész visszaemlékezése pályafutása kezdetére és egyik utolsó állomására)

Szeged számomra nem csupán egy egyetemi város, egyetemi tanulmányaim színhelye, de régészeti pályafutásom meghatározója is egyben. Hiszen a Szeged–Fehértó „A” és „B” temetők adják pályakezdésem máig ható élményét. Ez a két Móra Ferenc által vezetett ásatás alapjaiban határozta meg az elinduló kutatómunkám irányát.

Az külön szerencse, hogy saját ásatásaim is szorosan kapcsolódtak ehhez a két temetőhöz. A Jászapátin feltárt 412 sír klasszikusan a Tótipusztá-Igar-Kiskőrös körhöz köthető, de az Öcsöd-Büdöshalmi temető is ehhez az átmeneti korhoz kapcsolható. Ezek, s még egy sor további sír- és telepeggyüttes feldolgozása során jutottam el annak a történeti kérdésnek a feltételezéséhez, amely végül is elvezetett az avar kor egyik fontos problémájához, jelesül ahhoz, hogy hol is lehetett az avar kagánok székhelye. Hogy ez vajon a korszak több mint két évszázada alatt mindig ugyanazon állandó helyen állott-e, vagy esetleg időszakonként változhatott a helyszíne?

Az írott és a régészeti források megismerése és áttekintése után jutottam el a címben szereplő városhoz: Sirmiumhoz. Munkálkodásom jelenlegi utolsó fázisában arra a kérdésre kerestem a választ, hogy lehetett-e a Kaganátus első Kárpát-medencei időszakában ez a császárváros a kagánok székhelye vagy egyik székhelye. Az írott források sora sejteti azt, hogy az avar kagánok többször tartózkodtak a városban vagy annak környékén, hiszen ez stratégiaileg fontos pont volt mindkét fél részére. Sőt a bizánci császár hirtelen felindulásában még azt is kijelentette, hogy „Előbb adnám neki lányaim egyikét, akiből kettő van, mintsem hogy Sirmium városát önként átengedjem.” (Menander Protector EL p. 471,25 – 476,25) (Szádeczky-Kardoss 1998, 48). A várost azután Baján kagán kétéves ostrommal elfoglalta 582-ben. Egy gyönyörű régészeti lelet is a város környékéről került elő. A Divos-i lelet a maga kategóriájában a legjobb ötvös remek (Popovič 1997).